

INNFØRINGSFORELESNINGER FOR MASTERSTUDIET I RETTSVITENSKAP: FORMUERETT I

professor dr juris Geir Woxholth

I SONDRINGEN OFFENTLIG RETT OG PRIVATRETT

1. Offentlig rett
  - Statsrett, forvaltningsrett, strafferett og prosessrett (straffeprosess og sivilprosess)
2. Privatrett
  - Arverett, familierett, personrett og *formuerett*

II FORMUERETTENS BESTANDDELER

- Avtalerett
  - Obligasjonsrett (kontraktsrett og pengekravsrett)
  - Erstatningsrett
  - Tingsrett (statisk og dynamisk)
  - Panterett
  - Konkursrett
  - Selskapsrett
  - Immaterialrett
- Opplistingen er ikke uttømmende

III FAGENE I FORMUERETT I

1. Avtaleretten (4 sp)
2. Obligasjonsretten: Obligasjonsrett I og II (20 sp)
3. Dynamisk tingsrett (1 sp)
4. Obligatrisk kurs (5 sp)

IV FAGENE I FORMUERETT II

1. Dynamisk tingsrett (6 sp)
2. Selskapsrett (6 sp)
3. Rettshistorie (8 p)

V FORELESNINGENS FORMÅL

1. Etablere oversikt
2. Redegjøre for den indre sammenhengen mellom fagene
3. Redegjøre for overføringsverdien mellom fagene
4. Redegjøre – så langt det er mulig og forsvarlig i oversiktsform – for innholdet i fagene

VI ALMINNELIG FORMUERETT

1. Formueretten handler om formuerettigheter
2. Formuerettighetens særpreg
3. Sondringen mellom formuerettighetene og formuegodene
4. Inndeling av formuerettigheter etter typer
5. Inndeling av formuerettigheter etter sitt innhold
6. Ulike ervervs måter for formuerettigheter
7. Sondringen eiendomsrett og begrensede rettigheter

VII AVTALERETT

Pensum: Alternativt Jo Hov/Alf Petter Høgberg, Alminnelig avtalerett, 2009 eller Geir Woxholth, Avtalerett, 10 utgave, 2017 eller Kåre Lilleholt, Kontraktsrett og obligasjonsrett, Oslo 2017 – sistnevnte bok dekker ikke pensumkravene vedrørende det offentliges kontroll med avtalevilkår.

1. Avtalerettens plassering i rettssystemet
Hovedregel: Formueretten, jfr avtl § 41. Unntak
2. Avtalerettens innhold: Reglene om avtalers inngåelse, tolkning, ugyldighet, fullmakt og annen representasjon, tredjemannsavtaler, samfunnskontroll med kontraktsvilkår
3. **Avtaleretten i Formuerett I:** Fullmakt og annen representasjon, ugyldighet, godkjennelse av ugyldige disposisjoner, tredjemannsavtaler, samfunnskontroll med kontraktsvilkår
4. Særskilt om organkompetanse – kompetansen til å binde juridiske personer avtalerettslig. Forholdet til fullmakt
5. Avtalerettens særpreg: To parts forhold. Unntak: Avtl § 34. Grensesnittet mot tredjemannsvern fagene (dynamisk tingsrett, pant, konkurs)

6. Fullmakt (**god forståelse**)

6.1 Hva er fullmakt?

6.2 Hvorfor bruke fullmakt?

6.3 Forskjellige fullmaktstyper (Selvstendig og uselvstendig fullmakt)

6.4 Hovedregelen om fullmakt (avtaleloven § 10 første ledd)

6.5 Særproblemet med instruksoverskridelse (avtaleloven § 11)

7. Ugyldighet (**god forståelse om grunnspørsmålene og avtl § 33**)

7.1 Hva er ugyldighet - definisjon

7.2 Forskjellige kategorier ugyldighetsregler (formmangler, habilitetsmangler, innholdsmangler og tilblivelsesmangler)

7.3 Sondringen mellom sterk og svak ugyldighet

8. Avtaleloven § 36: Den alminnelige formuerettslige lempningsregelen (**god forståelse**). Merk at læringskravene for kontraktsrevisjon for øvrig ligger under obligasjonsrett I, se nedenfor.

8.1 Lovteksten

8.2 Bakgrunn: Urimelige standardvilkår. Forbrukervern. Innholdsmangler.

8.3 Bestemmelsens to sider – ugyldighetsregel og lempningsregel. Ett ben i avtaleretten og ett ben i obligasjonsretten.

8.4 Karakteristika

8.5 Rettsområde: Formueretten, jfr avtl § 41.

8.6 Rettsvirkningene

9. Tredjemannsavtaler (**kjennskap**)

9.1 Definisjon

9.2 Hva skal til for at tredjemann får en ”selvstendig rett”?

9.3 Eksempler: Selvstendig rett: Forsikring av 3djemanns interesse, FAL § 7-1 flg. Deponering. Ikke selvstendig rett: Gjeldsovertagelse, jfr pantel § 2-7. Gave til tredjemann?

9.4 Tredjemanns rettsstilling: Omgjøring, ugyldighet mv

9.5 Ugjenkallelig rett? Livsforsikring. Ugjenkallelig begunstigelse, jfr FAL § 15-2 annet ledd.

- 10. Samfunnskontroll med kontraktsvilkår (kjennskap)**
- 10.1 Behovet
  - 10.2 Forvaltningskontroll og domstolskontroll
  - 10.3 Nærmere om forvaltningskontroll – markedsføringsloven 9 januar 2009 nr 2, § 22
  - 10.4 Hva innebærer forvaltningskontrollen?
  - 10.5 Nærmere om domstolskontrollen
    - Lovgivers reguleringsteknikker: Preseptoriske normalregler og generalklausuler.

VIII OBLIGASJONSRETT

Pensum obligasjonsrett I: Viggo Hagstrøm, Obligasjonsrett, annen utgave, Oslo 2011 eller Jo Hov/Alf Petter Høgberg, Obligasjonsrett, annen utgave, Oslo 2017, eller Kåre Lilleholt, Kontraktsrett og obligasjonsrett, Oslo 2017

Pensum obligasjonsrett II: Viggo Hagstrøm, Obligasjonsrett, eller Jo Hov/Alf Petter Høgberg Obligasjonsrett, eller Trygve Bergsåker, Pengekravsrett, tredje utgave, Oslo 2015, eller Kåre Lilleholt, Kontraktsrett og obligasjonsrett, Oslo 2017.

- **Emnet:** Innholdet i kontrakten, oppfyllelse av kontrakten og virkningen av at kontrakten ikke blir oppfylt.
- **Definisjon:** Læren om fordringer (krav), dvs at en person kan kreve at en annen skal gjøre noe eller unnlate noe.
- Særlig om sontringen **naturalforpliktelser** og **pengeforpliktelser**
- Sontringen **alminnelig obligasjonsrett** og ”spesiell” **kontraktsrett.**
- Læringskravene gjelder alminnelig obligasjonsrett, ikke ”spesiell” kontraktsrett (de enkelte kontraktsforholdene, naturalprestasjonene, tjenestene osv spesifisert).
- Forholdet og sammenhengen mellom alminnelig obligasjonsrett og ”spesiell” kontraktsrett.
- De enkelte kontraktsforhold – spesielle kontraktsrett (naturalprestasjonene ”spesifisert”).

- **Formålet** med en samlet fremstilling av obligasjonsretten (alminnelig obligasjonsrett):

(1) Pedagogisk siktemål, fordi de fleste kontraktsforhold byr på en rekke felles problemstillinger som f eks om prisavslag og hevning

(2) Samme slags begreper brukes for de fleste kontrakter

(3) Kan gi grunnlag for alminnelige prinsipper

Obligasjonsrett I:

Pensum: Se foran.

Det kreves **god forståelse** av:

- Obligasjonsrettens (kontraktsrettens og pengekravsrettens) rettskildelære.

- Prinsippene for realforpliktelsers innhold, herunder hovedforpliktelser og biforpliktelser, resultatforpliktelser og innsatsforpliktelser, genus- og speciesforpliktelser, og av prinsippene for fastleggelsen av realforpliktelsers innhold, herunder prinsippene om opplysningsrisiko og misligholdt opplysningsplikt.

- Prinsippene for oppfyllelse av obligasjonsrettslige forpliktelser, hvem som kan oppfylle, hvem som kan motta oppfyllelse osv.

- Prinsippene om oppfyllelsestid for forpliktelser.

- Prinsippene om oppfyllellesstedet for forpliktelser.

- Reglene om oppsigelse og avbestilling.

- Reglene om kontraktsrevisjon; forutsetningslæren og læren om force majeure. **Merk:** Avtaleloven § 36 er lagt under læringskravene til avtalerett, se foran.

- Reglene om mislighold og misligholdsbeføyelser, - detensjonsrett, rett til naturaloppfyllelse, retting, prisavslag, hevning, erstatning. Antecipert mislighold. Brudd på

kreditorplikter.

- Prinsippene om bortfall av misligholdsbeføyelser ved forbehold, undersøkelsesplikt, reklamasjonsplikt, avkall, passivitet.

- Berikelse som kravgrunnlag.

- Direktekrav.

Det kreves **kjennskap** til:

- Internasjonale instrumenter som UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts og Principles of European Contract Law

- Kontrakter og andre beslektede grunnlag for forpliktelser.

- Debitor og kreditor for obligasjonsrettslige (kontraktsrettslige og pengekravsrettslige), forpliktelser, herunder reglene om flere debitorer for krav og prinsippene om bruk av oppfyllelseshjelpere.

- Avtaler om misligholdsvirkninger; ansvarsfraskrivelser, ansvarsskjerpelser og konvensjonalbot.

- Tredjepersons erstatningsansvar for mislighold (tilskyndelse til mislighold, illojal konkurranse o.l.).

Obligasjonsrett II:

Pensum, se foran.

Gjeldsbrevsloven av 1939.

- Sondringen enkle gjeldsbrev, muntlige (enkle) krav og omsetningsgjeldsbrev (negotiable dokumenter).
- Lovens kapittel 1 gjelder for alle gjeldsbrev, kapittel 2 for omsetningsgjeldsbrev og kapittel 3 for enkle gjeldsbrev og muntlige (enkle) krav, jfr Sirkusteltdommen, Rt 1957 s 778: Analogi fra reglene om enkle gjeldsbrev.
- Deler av gjeldsbrevslæren ligger under obligasjonsrett II i Formuerett I og deler av læren ligger under Formuerett II.
- Det er først og fremst reglene om overdragelse av gjeldsbrev (og enkle krav) som ligger under Formuerett I, Obligasjonsrett II. Se

nedenfor.

Det kreves **god forståelse** av

- Innholdet i pengeforpliktelser, herunder plikt til å betale renter
  - Betalingstid (forfalls- og frigjøringstid)
  - Oppfyllelse av pengeforspliktelser (betalingssted, betalingsmidler, oppfyllelsmåte, deloppfyllelse osv)
  - Økonomiske rettsvirkninger av betalingsmislighold; forsinkelsesrente og erstatning: Strengt kontrollansvar, jfr kjl § 57 første ledd. Forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven (morarenteloven).
    - Overdragelse av alminnelige (ikke-negotiable) pengekrav (kreditorskifte). En alminnelig rett for kreditor til å overdra kravet. Men: Gbl §§ 25, 27 og 28.
    - Overdragelse av negotiable pengekrav. En alminnelig rett for kreditor til å overdra kravet. Men: Gbl §§ 14, 15 og 19.
    - Debitorskifte (gjeldsovertakelse): Krever kreditors samtykke.
    - *Condictio indebiti* (og andre grunnlag for tilbakesøking): *Condictio indebiti*: Tilbakesøking av beløp som er betalt i villfarelse om at gjelden eksisterte eller i villfarelse om at den som fikk oppgjøret er rett kreditor.
      - Samskyld og regress: Lovfestet: Skadeserstatningsloven § 5-3 første ledd. Gbl § 2 første ledd. Gbl § 39.
      - Motregning: Helt eller delvis opphør av pengeforpliktelser.
      - Foreldelse (foreldelsesloven av 1979): Opphør av pengeforpliktelser og andre krav.

Det kreves **kjennskap** til

- Hovedspørsmål i kausjonsretten: Kausjon er garanti. Partene: Kreditor. Hoveddebitor. Kausjonist. Sempel kausjon. Selvskyldnerkausjon.
  - Deponering (deponeringsloven av 1939). Debitor kan bli fri ved å deponere i Norges Bank.

Oslo, juli 2018 GW